

Friedrich-Universität Bützow

**De Argumentis Veræ Divinitatis Christi In Iis Scripturæ S. Locis, Ubi Vox, Spiritus, De Ipso Adhibita Et
Carni Opposita, Occurrit**

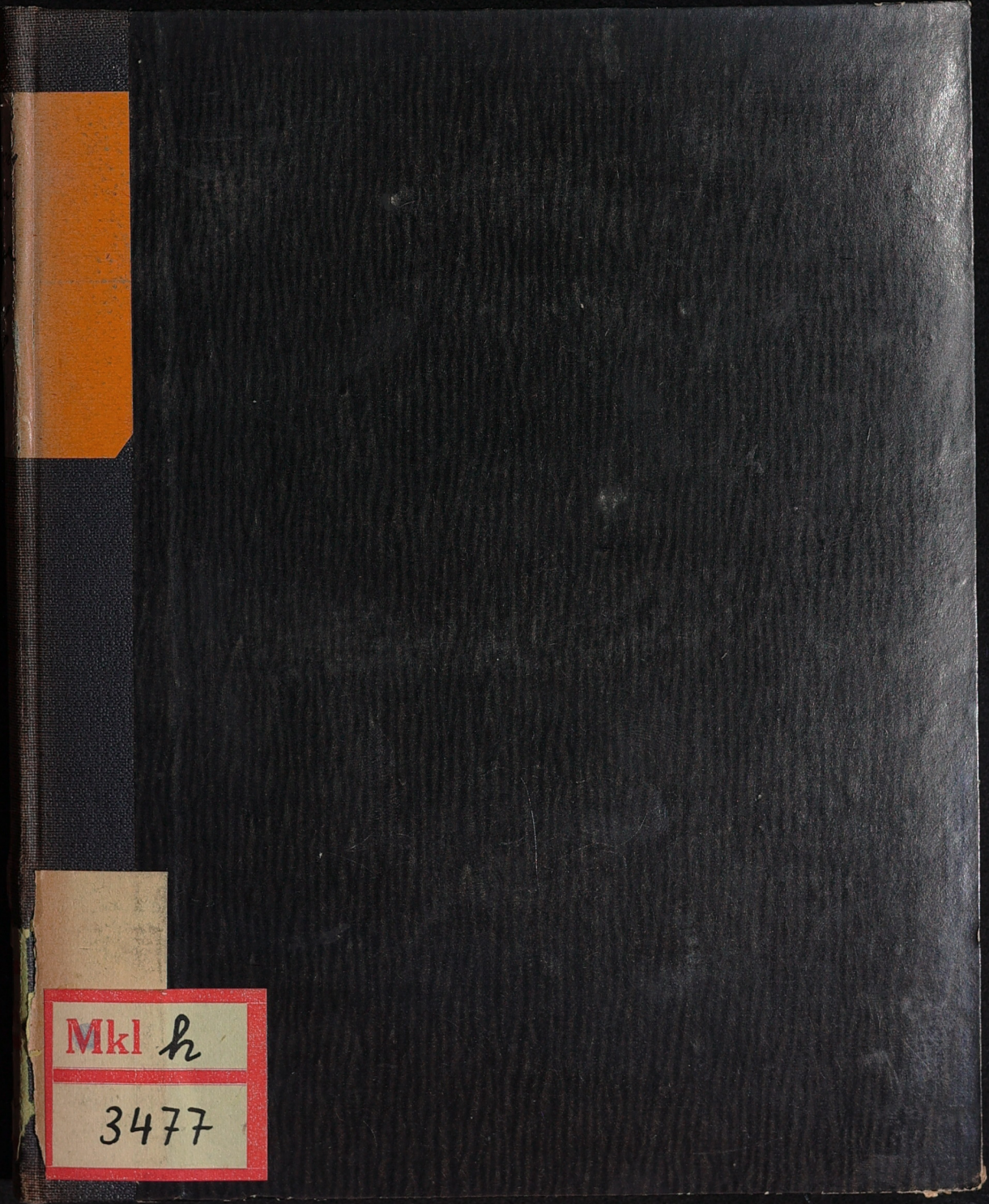
**Commentatio Altera : Rector Et Concilium Academiæ Fridericianæ
Buetzoviensis, Cives De Pia Et Religiosa Celebratione Festi, Memoriam
Resurrectionis Dominicæ Dicati, Monent**

Buetzovii: Typis Ioann. Gotth. Fritzii, [1772?]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn183772833X>

Band (Druck) Freier Zugang

Mkl *h*

3477

Landesbibliothek
Mecklenburg-Vorpommern
Günther Uecker

[https://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn183772833X/phys_0001](https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn183772833X/phys_0001)

DFG

zfb ME
05. Aug. 1999

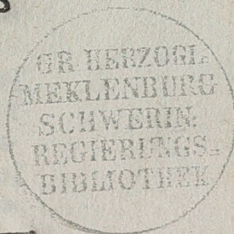
entsäuert

Malb. h.
3477

0

2

RECTOR ET CONCILIUM
ACADEMIÆ FRIDERICIANÆ
BUETZOVIIENSIS,
CIVES
DE PIA ET RELIGIOSA CELEBRATIONE FESTI,
MEMORIÆ
RESURRECTIONIS
DOMINICÆ
DICATI, MONENT.
PRÆMITTITUR
COMMENTATIO ALTERA
DE
ARGUMENTIS VERÆ DIVINITATIS CHRISTI IN
IIS SCRIPTURÆ S. LOCIS, UBI VOX SPIRITUS
DE IPSO ADHIBITA, CARNI OPPONITUR.

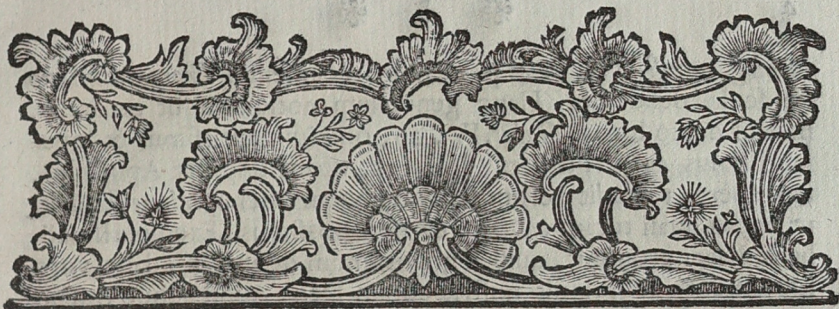
B V E T Z O V I I
TYPIS IOANN. GOTTH. FRITZII, SEREN. DVC. AVL.
ET ACADEM. TYPOGR.

1772.

RECTOR ET CONCILIUM
ACADEMIE FRIDERICIANAE
BLITZOVENSIS
CIVES
DE TA ET RELIGIOSA CELEBRATIONE FESTI
MEMORIAE
RESURRECTIONIS
DOMINICAE
DICATI MOMENT.
EREMITAE
COMMENTATIO ALTERA
ARGUMENTIS VERAE DIVINITATIS CHRISTI IN
SIS SCRIPTURAE S. LOCIS QUI VOX SPIRITUS
DE IPSO ADHIBITA, CARUM OTTONIUM.

1837

BLITZOVIA
TYPIS JOHANN. GOTTL. FRITZKE, SEN. DEC. AUL.
ET ACADEM. TYPOGR.

I. N. J.

Quum superiori Programmate de regulis, quas in interpretando N. T. & iis præsertiam in locis explicandis, quæ in præsentia nobis excutienda proposita sunt; sequendas esse ducimus, quasi præfationis loco nonnulla disputaverimus; accedamus nunc quidem ad rem ipsam.

Primo loco dispiciamus, quid stylo Scripturæ s. voce πνευμα, *Spiritus*, cum carni opponitur, in universum indicari soleat? quo facilius totum istud ad nostrum casum specialem, cum eadem loquendi ratio de persona Christi adhibetur, applicare, causasque intelligere possimus, cur divina ista cum Messia homine conjuncta natura πνευμα, *Spiritus*, appelletur. Hoc modo & iis satisfacere conabimur, quæ S. R. D. *Ernesti, Biblioth.*

theolog. noviss. T. I. P. 4. p. 374. in recensendo *Frommanniano* opusculo desiderat. Hanc generalem notionem ut eruamus, procul dubio locus, *Galat.* IV, 29, omnium aptissimus & loculentissimus censeretur. Ipsa res, quam disputat Apostolus, tam aperte recludit verum sensum, quem voci *Spiritus* subjicit, ut oculis quasi totam causam cernere possimus. Exempla *Ismaëlis* & *Isaaci* proponit, quibus gravissimum dogma istud de vero fundamento adoptionis nostræ coram Deo, quod adhuc tractaverat, illustrare & confirmare studet. Diversa ratio, qua uterque istorum natus, & filius Abrahami censendus sit, & diversa conditio utriusque, quæ ex diverso isto nascendi modo resultaverit, Apostolo imago quædam & adumbratio sunt, qua innuitur, longe aliud fundamentum adesse debere, si quis vere Dei filius, & bonorum Messiani regni particeps esse velit, quam societatem civilem & ecclesiasticam judaismi, per legem mosaicam instituti, quin & hanc societatem ne requiri quidem ad gratiam divinam consequendam. Jam, cum diversitatem ipsam istius duplicis generationis Galatis ex historia Mosis in memoriam revocare cupit; *Ismaelem* quidem, inquit, *κατα σαρκα, secundum carnem* generatum esse, *Isaacum* vero *κατα πνευμα, secundum Spiritum*. Attendas igitur animum ad ea, quæ Moses tum de *Ismaelis* tum de *Isaaci* generatione narrat, & quibus in rebus alteram ab altera plane diversam fuisse asserit; & intelliges istud, quod Apostolus hinc *carnem*, illinc *Spiritum* vocat. *Ismael* natus erat plane ordinario modo, ex parentibus, *Abrahamo* & *Hagare*, qui ambo procreandis liberis, suis, quas adhuc possidebant, naturalibus viribus pares & apti erant, nec in toto isto negotio quidquam intercescit, quod hanc rerum naturam superaverit. Conf. *Genes.* XVI, 1-4. At in procreando *Isaaco* longe aliter res accidit. Quod si vel maxime *Abrahamum* adhuc vegeto corpore fuisse arbitremur, quod tamen per ea, quæ *Genes.* XVII, 17. *Rom.* IV, 19, habentur, vero plane redditur disimile; *Sara* certe ad procreandam sobolem, quod ad naturalem

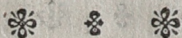

f

ralem viam attinet, jam dudum inepta erat. *Genes.* l. c. & cap. XVIII, 11. Hinc tota res ita evenit, ut Deus promitteret, ipsum se sua virtute eam effecturum esse, & quod promiserat, quamquam naturæ vires longe excederet, re ipsa supernaturaliter præstiturum, *Genes.* XVII, 17. 19. XVIII, 13. 14. *Rom.* IV, 20. 21. *Hebr.* XI, 11. 12. Quid igitur illud est, quod Apostolus *secundum carnem* accidisse asserit? intelligis, ejusmodi eventum ita appellari, qui per ordinarias & naturales hominis vires & naturæ leges, nulla interveniente speciali & supernaturali virtute divina, accidit. Quid autem, quod *secundum Spiritum* evenisse affirmatur? ille effectus, qui vires & leges naturæ ordinarias superat, quemque Deus proxime sua ipsius virtute & potentia producturum se promisit, & re ipsa, modo naturam excedente, producit. Hinc *versu* 23. istud, quod nostro loco dicitur *κατα πνευμα* accidisse, ita enunciatur, ut affirmetur, *δι' ἐπαγγελίας*, per promissionem, factum esse, i. e. virtute promissionis divinæ, quia Deus id se effecturum pollicitus erat. Etenim quidquid Deus promittit & pollicetur, certo certius virtute & potentia divina effectum & complementum suum nanciscitur, omniaque verba & promissa divina infinitam virtutem & potentiam Dei indivisum comitem habent, quo id re ipsa præstatur, quod Deus, ut fiat, jubet & promittit. *Pf.* XXXIII, 9. *Hebr.* IV, 12. Quod si igitur istud, quod Deus se facturum promittit, a naturæ ordinariæ viribus expectari haud possit; promissio divinam simul virtutem & potentiam supernaturalem involvit, qua id, quod promissum erat, re ipsa præstatur. Atqui hoc sensu nostrum præsentem locum capiendum esse, res ipsa docet. Ismael procreatus erat secundum leges & vires ordinarias humanæ naturæ: at Isaac per promissionem, i. e. virtute illius promissionis, qua Deus id, quod promissum erat, & quod naturales Abrahami & Saræ vires præstare haud poterant, sua ipsius potentia effecit. Ipse Apostolus etiam alibi effatum hocce, *Isaacum per promissionem natum esse*, ita capiendum esse docet, ut aliquid,

quod via naturæ ordinaria accidere haud potuerit, Deus ipse sua ipsius virtute & potentia, naturam creaturarum rerum superante, effecturum se esse promiserit, & revera effecerit. *Rom. IV, 17-21. Hebr. XI, 11.* Recte *Grotius* ad hunc nostrum locum: *secundum carnem, i. e. secundum consuetum naturæ ordinem --- per permissionem, i. e. per eam vim extraordinariam, quam Deus promiserat.* Et ad *v. 29: πνεύμα* vocat vim illam divinam, per quam *Sara* foecunditatem alieno tempore acceperat. Sic etiam fere omnes reliqui interpretes. Igitur in hac oppositione *caro*, cum de homine adhibetur, secundum Apostoli stylium indicat hominem, quatenus secundum illas tantummodo vires operandi & efficiendi aliquid spectatur, quibus natura præditus est, & secundum carnem aliquem spectare, est, ipsum tanquam nudum & simplicem hominem intueri. *Spiritus* autem virtutem & potentiam divinam continet, qua Deus præter & supra omnes naturæ humanæ vires eventum aliquem creat. Hoc eodem sensu propemodum adducor, ut capienda esse putem verba *Petri, 1 Epist. 4, 6.* Sed in præsentia excludor a copiosiori argumentorum tractatione, quæ me, ut ita sentiam, movent. Cæterum hæc potestas vocabuli *Spiritus* plane hebraïca est. Etenim hebraïcum *Ruach, Spiritus*, complectitur vitam & virtutem operandi & efficiendi aliquid, & opponitur infirmis & debilibus rebus. Vid. *Jes. XXXI, 3. Malach. II, 15.* De Deo & rebus divinis adhibitum, indicat virtutem istam, qua Deus potenter in creaturis operatur & creat, quod ipsi placet, neque tantum in iis rebus, quæ secundum naturæ cursum ordinarium accidunt, quatenus divina virtute sustentantur & gubernantur, *Pf. CIV, 30:* sed & in producendis eventibus, qui naturæ vires superant, ut supernaturalis effectio & virtus Dei intelligenda sit, qua id producitur, quod ordinaria via ab ipsis naturæ viribus expectari nunquam potuisset. Certe cum *Moses Num. XI, 17.* ss. jussu divino septuaginta seniores istos ad ostium tabernaculi colligeret, quo ipsis *Spiritus* idem ille, qui *Mosen* animabat, con-

conferretur; nemo sanus dixerit, per hanc cæremoniam naturali via aliquid novarum virtutum his viris contigisse. Ergo ipsis nihil contigit, nisi quod per naturæ vires jam haberent? At quis hoc sine summa impietate affirmare possit? Etenim hoc pacto Moses præstigiatores egisset, & lusisset populi simplicitatem. Aperte enim totus hic actus ideo institutus erat, ut isti viri eas consequerentur virtutes & vires, quibus instructi ferendo novo oneri nunc demum pares redderentur, Mosesque totum populum in eam adduxit persuasionem, re ipsa plane novi aliquid in hos viros collatum esse. Fuerit igitur virtus divina supernaturalis necesse est, quæ hos homines tali modo ab isto tempore animavit, quali id quidem via ordinaria & per naturæ vires accidere haud poterat. Hanc hebraicam potestatem vocis *Spiritus*, Christus & sacri scriptores N. T. tam accurate & studiose retinent & imitantur, ut passim pro ista voce vocabulum *δυναμις*, *virtus*, *potentia*, simpliciter substituant, sicque utrasque voces pro plane æquipollentibus adhibeant, vid. *Luc. XXIV*, 49. *Act. I*, 4. 5. *VI*, 5. 8. Nonnunquam vero *πνεῦμα* & *δυναμις* ita conjunguntur, ut tanquam voces synonymæ altera alteram declaret & magis perspicue exponat, *Act. X*, 38. *I Corinth. II*, 4. Hanc ob causam puto Deum ipsum a Christo *πνεῦμα*, *Spiritum*, vocari, *Joan. IV*, 24. i. e. eum qui absolute vivit, omnibusque, quæ cogitari possint viribus pollet & operatur: quo sensu alias *ὁ ζων*, *vivus*, appellatur. Sic & postea primitivi christiani id quod nos *essentiam divinam* dicimus, *πνεῦμα* appellarunt. *Athenagoras Legat. pro Christ.* p. m. 10. cum generationem filii ex ipsa essentia Patris adstrueret, omnemque creationis alicujus notionem ab hoc negotio plane removeret, addit, unum propterea esse Patrem & filium *ἐνότητι καὶ δυνάμει πνεύματος*, *unitate & potestate essentie.* *Tatianus orat. contra græc.* cum & ipse de generatione filii ex Patris essentia disputaret, istum primo *πρωτοτοκον ἔργον τῆς πνεύματος* vocat, & paulo post eum

eum prodiisse ἐκ τῆς τῆς πατρὸς δυνάμεως, ex Patris virtute, dicit, *Spiritum* & *virtutem* Dei sic pro vocibus æquipollentibus adhibens. Pari modo *Irenæus*, quemadmodum Christus ipse Deum πνεῦμα, *Spiritum* appellaverat, sic eundem L. I. C. XV. num. 5. προπανυπερτατον δυνάμιν, *sublimissimam virtutem*, & C. XVI. num. 3. ἀγρητον δυνάμιν, *ineffabilem virtutem* vocat. Sic & inter latinos *Tertullianus*: nos, inquit, *sermoni atque rationi, itemque VIRTUTI, per quæ omnia molitum Deum ediximus, propriam substantiam SPIRITUM* inscribimus, cui & sermo insit prænuncianti, & ratio adsit disponenti, & virtus præsit perficienti. Hunc ex Deo prolatum didicimus, & prolatione generatum, & idcirco filium Dei, & Deum dictum ex unitate substantiæ: nam & Deus Spiritus. *Apologet. cap. 21.* Neque enim prisca Hebræi vocem *Ruach* de tali tantum virtute adhibent, quæ alii cuidam subiecto tanquam attributum & affectio adhæret & inest; sed & de naturis per se subsistentibus, quæ vivunt & viribus valent, hisque opponunt naturas inanimes, inertes & debiles. Vid. *Job. IV. 15. 1 Reg. XXII. 21. ff. Kobel. XII. 7. Jes. XXXI. 3.* Sic & *Iustinus M. Dialog. cum Tryphone*, ubi prisca judæorum opiniones & loquendi formulas studiose sequitur, *Satanam* passim δυνάμιν; *virtutem aliquam* vocat, qui alibi *demenis* nomine appellatur. *Athenagoras Legat. pro Christ. p. m. 27.* angelos tum bonos, tum malos δυνάμεις, *virtutes*, appellat. *Valentinianis* æones ipsorum erant δυνάμεις, *virtutes*, ap. *Irenæum*, L. I. C. XI. & XVI. passim.

In universum pronunciare haud dubitamus, ubicunque per totam Scripturam novi Testamenti *Spiritus* Dei, vel Christi commemoratur, aut in negotio salutis humanæ aliquid, quod ad eam pertinet, a *Spiritu* proficisci & pendere, vel *Spiritum* in eo producendo versari, asseritur, semper effectiorem & virtutem divinam intelligi, sejunctam & distinctam a viribus, quibus humana mens natura prædita est, eo sensu, ut respiciatur ad effectus in homi-

hominis animo producendos, qui naturæ folius vires superant, nec illis solis unquam produci possent. Quod quidem in præsentia vel tribus verbis indicasse sufficit, copiosiori & accurata hujus gravissimæ causæ disputatione ad aliud tempus rejecta.

Videamus jam, quo sensu quave potestate Apostoli voce *Spiritus* usi sint, cum de Christi persona disputant. Quod si jam *primo loco* judæos interrogemus; ad unum omnes quidem farentur, admodum frequenter apud priscos gentis suæ sapientes de Messia hanc occurrere loquendi rationem, ut de *Spiritu* Messia differant, qui sit *Spiritus sanctus* & *Spiritus Dei* in Messia requieturus & habitaturus, ipsosque hanc loquendi formulam ex oraculis vet. Test. hausisse. Sed recentiores passim plane contra majorum suorum mentem, quod statim probabimus, hæc eo tantum torquere conantur, ut operationem aliquam supernaturalem & divinam intelligant, quæ Messiam, nudum hominem, corroboratura ipsique præsto futura sit, eodem plane modo, quo prisci gentis suæ heroes divino robore ad perpetranda grandia facinora induti fuerint. *Maimonides* certe, in *Moreh Nebuchim*, cum diversos prophetiæ sive afflatus divini gradus enumerasset, primumque in eo collocasset, ut quis auxilio divino ad magnum aliquod facinus perpetrandum instructus & præditus sit, cujus generis afflatus & auxilium etiam *Spiritus Domini* appelletur, qui priscis regibus & iudicibus contigerit; addit: *atque hic etiam gradus est Messie Israelis, qui omnibus præcellit.* Exstat locus, quem in hebraicis & latinis exemplaribus frustra quæsieris, ex originali arabico Maimonidis textu restitutus apud *Seldenum de Synedr.* L. II. c. 4. p. m. 566. At longe aliter prisci judæi, quod & recentiorum nonnulli passim fateri coguntur. Antiquissima judæorum theologia agnoscebat virtutem aliquam hypostaticam ex supremo Patre emanantem & genitam: quæ qualis sit, ut recte intelligamus, iis, quæ alibi disputata sunt, nonnulla adjicere hoc loco lubet, ad præsens institutum proxime pertinentia. Inter alios *R. Menahem Rekamarenfis*, eam addu-

Etis ubique priscis gentis suæ magistris, in *Pirusch hattorah* passim ita describit: „vocari eam Chocma, *sapientiam*, & apud „Kabbalistas secundæ sephiræ loco numerari: esse eandem & „*Schechinam*: per eam ipsam mundum esse creatum, & adhuc „conservari & gubernari: apparuisse eam Adamo & ipsi vesti- „menta confecisse, versatam esse cum Abrahamo, seque Jacobo „Patriarchæ in suprema parte scalæ illius bethelicæ conspicien- „dam præbuisse, apparuisse Mosi in rubo, & deinceps toti po- „pulo in monte Sinai, locutamque esse cum Mose ipsique legem „tradidisse: esse eam Adamum supernum & cœlestem, ad cuius „imaginem primus homo creatus sit: vocari eandem *Deum S.* „*B*: huic Noachum sacrificia sua immolasse: reliquas gentes „*Deum* angelis creatis gubernandas tradidisse, gentis israeliticæ „vero curam & institutionem demandasse huic *Schechinæ*: in „honorem illius templum ædificatum esse: esse eam *Deum vi-* „*ventem*, *Deum Israelis*, angelum istum redemptorem Jacobi, „angelum faciei & foederis apud Prophetas,, Habes hujus ge- „neris effata, si ipsum *Menahemum* inspicere haud potes, in unum collecta ap. *Perr. Allixium in judic. vet. eccl. jud. C. XI. p. 132. ff. edit. germ.* Hunc *Menahemum* ne fortasse tanquam nugatorem & somniatorem kabbalisticum exhibiles; audi *Abarbanelem*, quem in gratiam christianorum confinxisse aliquid, quod ab antiquissimis gentis suæ placitis alienum sit, vix te suspicaturum esse putem. *Abarbanel* igitur ad *Exod. XL, 30. f.* „*Schechinam* „esse, inquit, principem spirituales foetum a Deo productum, „initium viarum ejus & principium creaturarum ejus, neque ta- „men eam pro creatura habendam, nec etiam ipsam substantiam „*Dei* esse, sed foetum emanantem a Deo, subsistentiam tamen „quandam (non nudum quoddam attributum) esse eandem faci- „em Domini, quam Moses videre concupiverit, *Exod. XXXIII,* „30. item & angelum facierum, lucem spirituales, principem „spiritualium & intellectualium omnium, operantem & influ- „um præbentem in cœlo & in terra,, Hunc *Abarbanelis* lo- cum

cum si latine redditum legere aves, evolve *Joa. Andr. Danzii Disputat. de Inaugurat. Chr. ap. Meuschen. in N. T. ex Talin. illustr.* p. 429. s. vocatur hæc eadem divina virtus a priscis judæis etiam *Metatron*, & quidem *primus*, seu *magnus*, quem a *Metatrone parvo* seu *secundo*, de quo multa inepta fabulantur judæi, sollicitè distinguunt. „Istum *primum Metatronem* dicunt non „esse e numero angelorum creatorum, qui aliquando peccare „potuerint; sive non e numero eorum, qui peccato obnoxii „sint, sed de plantatione seu emanatione divina, supremi regis „architectum, qui creanda a rege supremo percipiens illico ea „produxit (conf. *Joa. V. 17. 19.*): cum quo Deus præcipue de „creando homine consultaverit: de quo Deus cognoverit, quod „ipse hominis peccaturi transgressiones aliquando expiaturus sit, „pœna istorum in se suscepta,,. Atque hæc omnia confestim etiam de *Schechina* prædicant, utrumque nomen, & *Metatronis* & *Schechinæ*, tanquam synonymicam appellationem unius ejusdemque virtutis divinæ adhibentes. Ingentem copiam testimoniorum ex *Tanchuma*, *Sohar*, *Falkut Rubeni*, *R. Bechai*, *Eschel Abraham*, ipsoque *Talmude* collectam, videsis in *Danzii Program. III. de Schech. ap. Meuschen. l. c. p. 729. ff.* Jam vero, cum *Schechina* seu *Metatron* ex ipso Deo sit genitus, & Deus per eum potentiam & virtutem suam præcipue exerceat & creaturis manifestet, quod ex allatis testimoniis perspicuum est; ideo disserte a judæis vocabatur etiam *Geburah*, *דְּוָאִים*, seu *virtus Dei*. In *R. Akibæ Othioth* is, qui per Mosem Israelitis legem dederit, & quem inter atque gentem israeliticam Moses mediatoris personam gesserit, dicitur fuisse *Geburah*, *virtus divina*. Atqui hunc eundem esse, quem alias appellabant *Schechinam* & *Metatronem* multisque aliis nominibus, itidem ex allatis testimoniis constat. At enim vero non esse eundem virtutem aliquam, Deo tantummodo tanquam attributum adhærentem, sed hypostaticam, & subsistentiam quandam ex Deo genitam, per quam & in qua potentia & virtus divina inest & sese exserit, judæi

judæi in allatis testimoniis tam differte & perspicue fatentur & affirmant, ut, quod ad veram priscæ ecclesiæ judaicæ sententi-
am attinet, nullus dubitationi locus relinquatur. Non figurate
stylo orientali, aut per prosopopœiam loquuntur, quando pas-
sim, ut in *Midrasch Mischle*, & alibi, *Schechinam* a supremo Pa-
tre distinguunt, eamque sermocinantem & differentem cum Pa-
tre inducunt, cujus generis nonnulla loca in medium affert
Schoetgen. Hor. hebr. T. II. p. 379. Hinc, cum & alteram ejus-
modi divinam virtutem, sive tertiam divinitatis personam, a su-
premo Patre per secundam emanantem agnoverint, de quo dein-
ceps nonnulla monebimus; ideo in *Sohar* differte tres Elohim com-
memorantur, in libro *Fezirah* vero tres supremas Sephiroth
Panim & *Hevijoth*, *subsistentias* sive *personas* esse contendunt,
cum reliquæ Sephiræ pro *Middoth*, *attributis*, tantummodo ha-
bendæ sint. Quin & R. *Menahem* conceptis verbis protestatur
& monet, ne quis tres priores sephiroth *Middoth*, *attributa*,
tantum quædam esse opinetur. Conf. *Allixius* l. c. p. 136. 138.

Nec *Filii Dei* appellatio priscis judæis ignota fuit, quin ea-
dem hanc divinam virtutem hypostaticam sæpiissime insignirent.
In *Sohar* passim & in ipso *Talmude*, apud *Maimonidem*, in *Ne-
zach Israel* & alibi, alterum Psalmum judæi de Messia interpre-
tantes, vocant hunc Principem Israelis, Dominum angelorum
ministrantium, *Schechinam* gratiosam & *Filium Dei*, adduntque
in *Midrasch Til.* & alibi centies, hanc divinam personam jam in-
de ab antiquissimis temporibus adfuisse & cum patribus versa-
tam esse. Vid. *Joa. Henr. Maji synops. Theolog. jud.* p. 132. f.
Schretgen l. c. p. 4. 6. 7. *Allixius* l. c. p. 230. *Gottfr. Christ.*
Sommeri specim. theolog. sohar. p. 44. Ipse *Raschi* priscos judæos
hunc Psalmum ad Mesiam transtulisse, seque duntaxat, quo hæ-
reticis, (christianis) *responderi possit*, secundum sensum, ut pu-
tat, litteralem, de ipso Davide eundem interpretari velle, fate-
tur: quæ verba, cum in impressis exemplaribus truncata exhibe-
antur, in ipsa etiam recentissima *Amstelodam. Bibliorum rabbin.*
editi-

editione, quam in præsentia in manibus habeo, ex manuscriptis codicibus non solum Pocockius in *not. miscell. ad port. Mosi.* p. 315. sed & Majus in *Biblioth. Uffenbach.* restituit. Denique, quo jam proxime ad rem propositam accedamus, prisci Judæi *Schechinam*, sive virtutem istam hypostaticam, dicebant esse *Spiritum sanctum*, qui cum Messia homine sese sit conjuncturus, in ipsoque habitaturus. Cave putes, priscos judæos propterea tertiam hypostasim divinam, quæ alias simpliciter *Spiritus sanctus* vocatur, ignorasse aut sustulisse. Falsum hoc esse, jam supra paucis ostendimus, & deinceps nonnullis aliis argumentis docerimus. In præsentia locis nonnullis illustribus & perspicuis in medium allatis res ipsa probanda, & ratio paucis enarranda erit, cur Judæi divinæ isti hypostasi in Messia habitaturæ, *Spiritus* nomen indiderint. In *Debarim rabba*, Sect. 6. *tempore futuro*, inquirunt, i. e. tempore Messiae, *quando concipiscentiam malam eradicabo e vobis, quomodo dicitur Hesek. XI, 19; reverti faciam SCHECHINAM meam ad vos, quomodo dicitur Joel. III, 1. effundam SPIRITUM meum super omnem carnem.* In *Tikkune Sobar ad Numer. XXIX, 3.* Bileam dicitur vidisse *Schechinam*, Israelitas obtegentem, ipsisque incubantem, & dixisse propterea, *quomodo potero ipsis nocere, quum SPIRITUS S. ipsis incubet, eosque alis suis obteget?* ibid. cap. XXVI, ad Genes. I, 5, *Spiritus Domini*, inquit Auctor, *de quo vers. 2. est SPIRITUS Messiae, de quo Jesh. XI, 2. Spiritus Domini requiescet super eum; eundemque confestim Sehechinam vocat.* Similia habentur in *Berechebit rabba Sect. 2.* & in *Vajikra rabba Sect. 14.* In *Pesikta rabbati* quærit nonnemo; unde probas, *quod rex Messias ab initio mundi fuerit?* & respondet alius: *ex verbis, Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Pergit prior interrogando: *Quisnam hic innuitur?* sequitur responsio: *Rex Messias, de quo Jeshaiæ cap. XI, 2. & requiescet in eo Spiritus Domini.* Plura hujus generis testimonia quæras, si placet, in *Danzii Dissert. de inauguratione Christi* & in *Programmatib. de Schechina*, quæ leguntur in

Meuschenii N. T. ex Talm. illustr. addas Wifii Dissertat. de Trinitat. in appendice Miscellan. ff. passim, & Campeg. Vitrinæ observat. ff. L. I. Dissert. i. c. 4. Est vero ex his, quæ attulimus locis, plane perspicuum, priscos Judæos hanc divinæ illius hypostaseos, quæ in Messia sit habitatura, appellationem ex *Jes. XI, 2*, transtulisse, nec est, cur vel minima dubitatio hac de re exoriri debeat. Prophetam enim, cum Spiritum Domini appellat, qui in Messiam sit descensurus, de ista virtute hypostatica loqui putabant, quam alias *Schechinam* vocabant, eamque recte, testimoniis prophetarum aliis adducti, cum Messia homine sese conjuncturam statuebant. Equidem recentiores nonnulli Rabbini omnes, quas possunt, adhibent machinas, quibus illustria hujus generis pro veritate christiana suorum majorum testimonia obscurant & eludant, sed id quidem adeo invitis clarissimis antiquissimorum judæorum verbis, ut ipsi contra suam conscientiam locuti esse videantur, & alii paullo cordatiores fraudem animadvertant & improbent. *Maimonidem* supra vidimus allaborare, ut ex Spiritu isto, seu virtute divina, operationem tantummodo aliquam divinam exsculperet, quæ nullam propriam haberet substantiam. Sed quam frivolum hoc sit, ea quæ adhuc attulimus argumenta & effata satis declarant. Alii, ut *Aben Esra & Kimchi*, cum discrimen personale hujus virtutis hypostaticæ a supremo Patre negare & tollere non auderent, in angelum quendam creatum eam transmutare studuerunt: sed reclamante *Abarbanele* aliisque supra productis, qui *Schechinam*, quam & Spiritum s. vocari vidimus, plane ex ipso Deo genitam, omnibusque angelis creatis infinite nobiliorem, & in universum a cunctis creaturis longe diversam esse agnoverunt. Nec ulli unquam inter priscos judæos videtur in mentem venisse, in *Schechina* & Spiritu s. angelum creatum intelligere. *Onkelos* certe, cum *Genes. XLV, 27. Spiritum sanctum*, aut ut alii, *Schechinam in Patriarcha Jacobo requievisse* inquit, de angelo creato non somniavit, nec Auctor libelli *Schir haschirim rabba*, Spiritum s. super

super Salomonem habitasse ipsique libros ab ipso scriptos dictasse, asserens. Huic denique divinæ naturæ & hypostasi id muneris judæos attribuisse, ut in Messia homine sit adfutura, & per eam redemptionem Israelis procuratura, ex allatis testimoniis patet. Addas *Raschium* ad *Jes.* XI, 1, qui *Spiritus sapientiæ*, inquit, *est altera sephira, eaque habitabit in meditullio Messiae*: quod quidem *R. Gekatilia*, ap. *Allixium*. l. c. p. 137, ita enunciat, Messiam cum altera Sefhira, quæ sit *Chocma, sapientia*, unitum iri.

Jam vero difficile explicatu esse haud potest, quæ ratio priscos judæos adduxerit, ut divinam istam hypostasim, etiam Spiritus s. appellatione insignirent. Etenim vox *Spiritus* priscis judæis, & iis, qui judæorum loquendi formulas imitabantur, communis erat appellatio, qua quamvis naturam potentem & viribus pollentem indicabant, ipsisque idem erat, quod & *Geburah, δυναμις, virtus*, i. e. natura & subsistentia aliqua virtute & viribus prædita: quod quidem supra probatum dedimus. Hinc Deum in universum apud priscos judaizantes *πνευμα, Spiritum*, & *δυναμις, virtutem & effectiorem supremam*, vocari audivimus. Atqui istam naturam & hypostasim, quam *Schebbinam* similibusque appellationibus nominabant, agnoscebant esse eam, in qua & per quam omnis virtus & potentia supremi Patris in creando & gubernando mundo, redimendoque & beando genere humano sese exferat & manifestet, eamque ex ipsa essentia, seu ut cum priscis loquar, *ἀπο το πνευματος καὶ δυναμεις* supremi Patris natam esse & emanare. Hinc nihil pronius erat, quam ut eam *Spiritum & virtutem, Ruach, & Geburah* vocarent, & adderent vocem *Domini*, aut *sanctus*, quo eam a creatis naturis & virtutibus sejungerent. Est omnino appellatio *Spiritus* cunctis tribus personis divinis communis, quatenus quælibet tanquam potentissima effectio rerum, seu *virtus*, spectatur. Sic & ipsa *Schechine* vox hunc communem habet usum, ut, quod *Danzinus* in *Dissert. de inaugurat. Christi* ap. *Meuschen* l. c. p. 430. s. recte

recte observat, nonnunquam de supremo Patre, passim etiam de tertia hypostasi divina occurrat; quanquam speciatim & ut plurimum eam ipsis denotaret personam divinam, quæ speciali-ori modo Patriarchis & eorum posteris sese manifestavit, cum ipsis versata est, & illustrissimo modo in Messia apparitura expectabatur. Cum igitur secundam hanc hypostasin, quæ ut plurimum *Schechina* appellatur, etiam *Spiritus sanctum* & *Spiritus Dei* vocant, hoc tantum innuere voluerunt, esse eandem virtutem aliquam seu potentissimam effectiorem, cujus generis virtutes seu *divines Ruchoth, Spiritus*, vocare solebant: eam vero propriam subsistentiam habere, & ex Deo ipso genitam, & hypostasin seu personam aliquam esse probe sciebant. Eadem quodammodo ratione ducti divinam Messæ naturam *Spiritus* vocabant, qua permoti eandem *verbum Domini* appellant. Videbant nimirum, vocem *Dabar, verbum*, passim in libris prophetis idem esse, ac omnipotentem istam virtutem, qua Deus cuncta, quæ ipsi placent, creat & efficit. Vid. Ps. XXXIII, 6. CXLVII, 15, 18. Jesh. LV, 11. Conf. Hebr. IV, 12. At intelligebant etiam, esse virtutem aliquam hypostaticam ex Deo genitam, in qua & per quam supremus Pater voluntatem suam hominibus manifestet, eamque in creandis & conservandis rebus potentissime exequatur. Hinc chaldaicum Paraphrastarum *Memra, verbum Domini*, quo eosdem istam virtutem hypostaticam, quæ alias & *angelus Domini* & *Schinah* ext. vocatur, indicasse, alibi paucis docuimus, facileque pluribus argumentis declarari possit. Hinc & *λογος* in libris N. T. in qua voce adhibenda *Joannes* Apostolus utique de subtilitatibus philosophiæ platoniciæ non magis cogitavit, quam id quidem in voce *Spiritus* accidit, cujus potestatem adhuc declaratam ex philosophiæ græcicæ ambitu desumi haud potuisse, omnes fatentur. Accedit & illud, quod hæc *Schechinæ* appellatio, cum *Spiritus* si vocatur, apertam involuat metonymiam effectus pro causa. Etenim judæi *Spiritus* s. personaliter, seu de tertia persona divina

vina sumtum, quatenus in mentibus hominum efficaciter adest, & ea, quæ ad salutem ipsorum pertinent, operatur, intelligebant esse donum ac effectum Schechinæ, ut, ubicunque adsit *Schechina* & gratiam suam manifestet, ibi adsit & Spiritus s. ejusque dona & salutiferæ operationes. In *Tikkune Sohar*, c. 30. ap. Schoettgen. l. c. p. 468: eo tempore, inquiunt, quo *Schechina* in captivitatem abijt (judæos nimirum in captivitatem abducos committata), Spiritus s. in his, qui operam studio legis navant, residet, PROPTER SCHECHINAM, quæ inter illos inuenitur. R. Menahem Rekanat. ex *Sohar* & libro *Bahir* ap. Allixium, l. c. p. 134. 135, tradit tertiam *Sephiram*, quam & *Binah* & confestim Spiritum Dei vocat, a prima *Sephira* PER ALTERAM sive per *chocma*, sapientiam, quæ ipsi passim est *Schechina*, exire. Hinc mea quidem sententia præclare *Vitringa* observat. ff. L. I. c. 4. §. 3. 4. p. m. 164. s. hanc appellationum permutationem hoc modo explicat, ut judæi prisca *Schechinæ* nomen tum præcipue adhibuisse intelligantur, cum Deus (altera inprimis hypostasis divina, quæ est angelus foederis & destinata, ut in Messia appareat) externis in oculos incurrentibus signis sese manifestavit; Spiritus sancti appellatione vero utantur, cum Deus aliquem ex judæis inspiravit & tanquam prophetam ad populum ablegavit: hoc enim erat signum & indicium, *Schechinam* re ipsa adhuc cum judæis versari, quanquam externis signis se haud manifestet; quoniam missio Spiritus sancti per prophetas loquentis, effectus & donum erat *Schechinæ*.

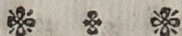
Colligamus jam, quæ ex prisca judæorum theologia in medium allata sunt, in aliquam summam, & transferamus eadem ad nonnullas obvias apud Apostolos de persona Christi loquendi formulas. Hoc sic recte fiat, & comparatio sine præconceptis opinionibus absque ulla hypotheseos *δολία* insituitur; fateor, me vix intelligere, quomodo fieri possit, ut quis istam vocabuli Spiritus de persona Christi adhibiti, notionem, qua divina ejus natura indicatur, pro conficta & commentitia

c

decla-

declarare & rejicere queat. Prisci judæi differebant de virtute aliqua divina hypostatica a Deo genita, quæ sit Filius Dei: eandem dicebant esse Deum Abrahami & Israelitarum, ipsorumque ductorem & redemptorem, habitasse inter gentem israeliticam, destinatumque esse a supremo Patre, ut in Messiam hominem descenderet, in eo habitaret, & hoc pacto illustrem illam, patribus promissam redemptionem perficeret: eam ipsam denique virtutem hypostaticam sive personam divinam communi vocabulo, quo naturas potentes sive virtutes insignire solebant, etiam *Spiritum* s. appellabant, qui in Messia homine sit habitaturus. Jam Apostoli, judæi genere, inter judæos enutriti, sententiis ipsorum a pueritia imbuti, & loquendi formulis adsuæti, cum *Spiritum* s. affirmant in homine JESU NAZARENO, qui sit Messias, adfuisse & habitasse, & stupenda ista miracula pertrasse: cum iidem *Spiritum* istum a Messia, quatenus homo ex hominibus & a patribus oriundus est, distinguunt, alium esse dicentes hominem, alium vero *Spiritum* istum in Messia homine præsentem, alterum alteri opposcentes, & utrique diversas plane affectiones & operationes tribuentes; nihilne omnino de istis judæorum sententiis, cogitasse videri possint? iisdem utuntur verbis & vocibus, de eadem re, quam judæi istis vocibus indicabant, loquuntur, nempe de Persona Messia, & quis sit Messias; nihilo secius tamen non eandem rem, sed nescio quas notiones, ab istis gentilium suorum notitiis toto cœlo diversas, his vocibus subiciebant? cum judæis loquuntur, eorundemque formulas adhibent, nec ullum vestigium ostendunt, unde judæi vel suspicando assequi potuissent, aliter Apostolos has voces accipi velle; nihilominus nova plane religionis decreta, istis, quæ judæi adhuc in his formulis intelligebant, plane contraria in animo habuerunt? Quid, obsecro, putas, Apostolos sperasse, quod judæi in his vocibus & phrasibus intellecturi sint? Potuitne judæus aliquis, nisi gravissime monitus fuerit, cum Apostoli de *Spiritu* s. qui in Messia homine adsit, differebant, per gentis suæ præcepta,

pta, quæ a puero imbiberat, aliud quid cogitare, quam divinam istam personam a Patre ante sæcula genitam, quæ se cum Messia homine conjunctura sit? Apostoli adhibent has formulas, sciunt, quomodo judæi eas ex gentis suæ loquendi consuetudine non possint non accipere, nihil mōent, sed simpliciter ita loquuntur, quomodo reliqui judæi loquebantur; quid tandem hos divinos legatos voluisse sibi putas? loquebantur ne studio & data opera ita, ut omnes auditores aliter sermonem accepturos esse ipsi scirent & præviderent? Hæc omnia mihi quidem portentis similia esse videntur, quæ si quis sibi persuadere possit, huic ego quidem stupendam animi fortitudinem ad credendum & persuadendum sibi, quidquid lubet, facile largior. Quod si cui incredibile videatur, priscos judæos adeo explicatas habuisse notiones earum rerum, quæ summam religionis a Christo & Apostolis traditæ continent; id fortasse inde provenit, quod jam antea, quam ipsos judæos interrogaret, & antiquissima ipsorum monumenta attente legeret, firmiter sibi persuaserit, ipsos nihil harum rerum scivisse, rudem & puerilem fuisse prisci judaismi rationem & formam, omniaque hujus generis decreta posteriori demum ætate excogitata esse. Quæ via, religionem christianam interpretandi, veramque ejus vim exquirendi, num rectæ rationi consentanea sit, quivis prudens arbiter ipse judicet. Ego quidem aliud & melius consilium tibi suppeditari haud posse putem, quam ut excutias & scruteris & perpendas antiquissimas judaicæ gentis opiniones & sententias, ad religionem, Messiam imprimis, pertinentes, & hoc ut recte fieri possit, iis incumbas litteris istisque monumentis legendis operam naues, quæ adhuc fortasse magis, quam par erat, neglexisti & contempsisti: hoc si facere instituas, solius veritatis cognoscendæ, qualesnam tandem fuerint veræ religionis christianæ origines, amore ductus; id quod tibi incredibile & durum visum est, mitescet sensim, & fortasse tibi deinceps multo mirabilius videbitur, potuisse nonnullos, qui veræ religionis christianæ dogmata indagare & defini-

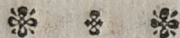

nire sibi datum esse crediderunt, tam immani intervallo a sensu verborum Christi & Apostolorum aberrare, qui, dum temporum istorum rationes ante oculos habeas, obvius & intellectu facilis est.

At, inquis, Christus & Apostoli passim judæorum opiniones & decreta rejiciunt, corrigunt, & emendant. Utique id sæpius accidit. Sed ex hoc quidem non istud sequitur, ut quidquid judæi senserint & decreverint, ipse pro tuo lubitu rejicias & contemnas; sed ut summo studio & cura inquiras, quid tandem illud sit, quod religionis christianæ auctores in judæorum sententiis correctum & aliter intellectum esse velint. Cum in novo Testamento christianæ religionis institutio vocibus & formulis, apud judæos isto tempore usitatis, tradatur; ipsa Christi & Apostolorum oratio, & totius sermonis contextus judex esse debet, quid illi in his decretis, quæ istis formulis apud judæos enunciari solebant, aut probaverint, aut rejecerint & emendaverint, nullo modo autem animi tui lubitus. Quatenus Christus & Apostoli discipulis religionis dogmata & præcepta judaïcis phrasibus proponunt, & ipse sensus, quem omnes judæi in his phrasibus intelligebant, cum tota oratione pulcre consentit, ut apta & facilis interpretatio inde exoriatur, nec ullum adest vestigium, plane alias & novas ipsos notiones his vocibus subjecisse; non sine ullo fundamento tantum, sed contra omnem rectam rationem, & refragantibus cunctis veræ interpretationis legibus, esses facturus, si, neglecto facili isto sensu, nescio quas alias ideas ex verbis exsculpere velis. Quatenus vero indicia adsunt satis aperta, corrigi nonnulla voluisse Christum & Apostolos in opinionibus apud judæos receptis; non ipsæ sententiæ in universum rejiciendæ, sed cum illis emendationibus & correctionibus tetinendæ sunt, quas isti Auctores in ipsas intulerunt. Hanc veram esse religionis christianæ ex primis suis originibus constituendæ rationem, negare non poteris; si verum est, quod alias asseverare cupis, institutionem Christi & Apostolorum unicam

cam tibi esse normam & fontem religionis. Etenim istas hypothesen, quibus Christus ejusque legati in ipsis religionis dogmatibus tradendis passim judæorum nānias, & falsas opiniones secuti esse affirmantur, adeo ut ejusmodi dogmata, quamvis perspicue in istorum verbis insint & tradantur, tuto contemnere, & alia, quæ tibi magis placent, substituere possis, ad evertenda ipsa religionis christianæ fundamenta comparatas esse, & propterea suis auctoribus relinquendas videri, jam superiori programme monuimus. Nec ullæ asseverationes de recta & innocenti intentione animi hujus generis conatus excusare, aut tolerabiles reddere queant.

Jam cum Apostolum *Rom*, I, 3. 4. de Christo differentem decernere legis, esse eum quidem ex semine, seu ex posteris David *secundum carnem*, sed & potentissime declaratum esse filium Dei, *secundum Spiritum*; quamnam putas primo in ista formula, *secundum carnem*, vim & potestatem inesse? Per *carnem* ex usu loquendi in libris V. T. obvio & apud priscos judæos admodum trito, *hominem* indicari, quatenus per se, & secundum ordinariam hominum naturam spectatur, ex iis patet, quæ supra ex *Galat*. IV, 29, disputata sunt. Quæ jam ratio nos movere aut suspicionem nobis injicere possit, ne Apostolum hunc cunctis judæis isto ævo familiarem usum secutum esse credamus? Inspice ipsa verba: hæc tritissima vocis istius significatio pulcherrimum gignit & optime cohærentem sensum totius disputationis, & per reliqua, quæ addit Apostolus, necessario innuitur & suggeritur. Etenim cum adjicitur, Christum *ex posteris Davidis esse secundum carnem*; vix cuiquam, qui non antea animum aliis notionibus capi passus est, alius Apostoli sensus in mentem venire potest, quam ut indicare velit, unde ortum habeat Christus, quatenus homo est & tanquam homo spectatur. Ex eo enim, quod Christus unus posterorum Davidis sit, sequitur, ut homo sit, & tanquam homo spectari possit. At, inquis, fortasse humilis tantummodo conditio & status istius hominis, qui

Christus dicitur, inauditur, quo natus & in his terris versatus est. Hoc loco, quamquam vehementer verear, ut vel ullum perspicuum testimonium in libris V. & N. T. ostendere possis, quo talis usus vocis, *caro*, apud priscos judæos confirmari & extra dubitationem poni possit, ut alicujus hominis singularis humiles & afflictas res significet, in oppositione ad lautiorē illustrioremque conditionem illius ipsius hominis, qua vel antea gavissus, aut postea gavissurus sit: quanquam igitur totus iste significatus precario confictus esse videatur; agam tamen liberaliter, & concedam tantisper, alibi fortasse hanc vocis, *caro*, potestatem passim occurrere. Atenim vero num propterea huic nostro loco eadem convenit? fieri nullo modo potest, ut quis Apostolum hoc loco in isto sensu hanc vocem adhibuisse suspicari possit, nisi ineptiisse plane eum, & inania verba sine ullo sensu fudisse dicere velit. Singulæ apices vocum, quibus utitur Apostolus, quemvis cordatum & unius veritatis studiosum interpretem in eam sententiam necessario ducere debent, utique Apostolum in hac voce *hominem* & *humanam naturam* intelligere, secundum vulgarem istius ævi loquendi morem. Etenim attende, quæso, qualem sensum verba essent habitura, si quidem *caro* humilem tantum conditionem indicaret, in qua natus est Christus & in his terris versatus, scilicet: *Christus est ex posteris Davidis, seu ex familia Davidis oriundus, quatenus in humili conditione & statu inter homines apparuit.* Ergo postquam ad gloriam evectus est, non amplius est e numero posterorum Davidis? Quis unquam talia audivit, ut unus idemque homo, cum conditionem & statum externum mutat, desinat esse patris sui filius & avorum suorum soboles? utique hoc pacto Apostolus dixisse censendus esset, illum duntaxat Christum, quem inter homines humilem & afflictum adfuisse apparet, esse Davidis sobolem: hunc vero, postquam ad gloriam esset evehendus, abolitum & ad nihilum redactum, aliumque in gloria & majestate victurum, creatum esse. Etenim si Christus secundum humilem statum est
filius

filii Davidis, omnino sequitur, eum, qui in maiestate versatur, non esse Davidis filium. Hæc verborum & sententiarum portenta Apostolum protulisse, nemo facile sibi persuadere posse videtur, nisi incredibili quodam studio animum obfirmaverit ad caliginem in clarissimum sermonem inferendam, sensumque obscurandum, qui facilis & obvius est, dummodo tranquillo & recto animo verba consideraveris.

Apostolus igitur Christum, *quatenus homo est, & tanquam homo spectatur*, ex Davidis familia oriundum esse decernit. Jam vero, si Christus nil nisi homo est; quid hæc adjecta limitatio sibi vult, qua declaratur, quo respectu & quam ratione Christus filius Davidis sit censendus? Si Apostolus nihil aliud de Christo cogitavit, nisi eum totum esse hominem, & præterea nihil: si nec reliquorum hominum aliquis, ad quos loquitur Apostolus, aliud quid de Christo scivit & opinatus est; cur addit, Christum, qui sit homo, *eatenus, quatenus homo est*, ex Davidis familia ortum habere? Potuitne homini cum ratione loquenti in mentem venire, ut hoc quidem differte monendum & cavendum esse putet? An ullus mortalium unquam ita locutus est, ut *Cajum* dixerit, quem omnes norunt nil nisi hominem esse, *Titii* filium eatenus esse, quatenus homo est? Apertius sane, quam ut a quoquam cum ulla verisimilitudinis specie negari possit, Apostolus illas judæorum sententias in animo habuit, & ad eas respexit, quibus statuebant & fatebantur, in Messia homine ex Davidis posteris oriundo adfuturam simul & habitaturam longe præstantiorem & nobiliorem naturam, virtutem scilicet istam Dei hypostaticam, quam Schechinam vocabant, & Deum patrum suorum esse sciebant. Nec ullus judæorum Apostoli verba aliter capere potuit, quam ut eum intelligeret dicere velle, *Messiam certo respectu omnino esse Davidis sobolem & filium, si scilicet ipsum ut hominem, & humanam ejus naturam intuearis; quanquam non simpliciter Davidis filius dici possit, sed adsit in ipso longe sublimior natura, Schechina nimirum & filius*

filius Dei, quo respectu ille longe aliud quid sit, quam unus posterorum Davidis. Conf. Act. II, 30.

Cum his Apostoli verbis iunge deinceps ea, quæ nostro loco proxime sequuntur, Christum definitum sive declaratum esse *filium Dei secundum Spiritum sanctitatis* sive *sanctum*, idque factum esse per potentissimam virtutem & operationem, *in diva pei*, qua ex mortuis resurrexit. Recordemur eorum, quæ supra de judæorum sententiis & decretis circa Messiam ejusque majestatem, disputata sunt. Messiam hominem esse asseriebant ex Davidis familia oriundum, in quo vero habitatura sit virtus ista Dei hypostatica, quam & *filium Dei* & *Ruach hakodesch*, *Spiritum sanctitatis* sive *sanctum* vocabant. Jam comparemus cum his decretis totum Apostoli sermonem: *Messiam*, inquit, *esse quidem ex posteris Davidis, quatenus homo est, sive quod ad humanam naturam attinet, sed eundem esse simul longe majus quid.* Atque hunc quidem sensum in priori hujus disputationis commate inesse antea monstravimus. Pergit, *esse nimirum Messiam potentissime declaratum filium Dei, quod ad Spiritum sanctitatis attinet.* Jam omnes testor, quibus veritas cordi est, an fieri possit, ut Apostolus, cum hæc scriberet, de istis gentis suæ sententiis, sibi probe notis, nihil cogitaverit; cum iisdem plane verbis & formulis uteretur, suamque de Messia sententiam eodem modo enunciaret, quo Judæi de eadem re loqui consueverunt? Aut an ullus judæorum hæc, quæ Apostolus scripsit, aliter intelligere & capere potuerit, quam loqui ipsum de divina ista natura & hypostasi, quæ ex ipsorum sententia & secundum priscas gentis suæ notiones in Messia homine sit habitatura? Hæc vero ita proponit Apostolus, ut plane sibi eandem mentem esse, easdemque se de Messia habere notiones affirmet & decernat, nec ullum prodat vestigium, improbare & tollere se velle ista judæorum decreta. Certe qui hujus disputationis apostolicæ summam convenientiam cum his decretis non agnoscere, nec videre velit, idem plane dogma, quod in Messia homine in-

sit

fit alia & longe nobilior natura, filius nimirum Dei & Schechina, Apostolum sancire & confirmare, cum hoc ego quidem ulterius haud disputandum, sed ipsum suo sensui relinquendum esse censerem. Quod si quæramus, an Apostolus saltim correctionem aliquam istis judæorum sententiis attulerit; equidem facile observabimus, dogma istud, quod Christus & Apostoli alibi constantissime contra nonnullas corruptas judæorum notiones tradiderunt & tuiti sunt, Paulum etiam hoc loco inculcare & docere, scilicet, quod divina ista hypostasis, filius Dei & Schechina, quam judæorum more Spiritum sanctitatis vocat, cum Messia homine tam arctam inierit unionem & conjunctionem, ut ipse ille Messias homo ex posteris Davidis natus & progenitus, in una sua persona sit etiam Filius Dei & Schechina, quæ hominem indutus inter homines apparuerit: at decretum ipsum de divina ista natura & hypostasi, quod in Messia homine adsit, tantum abest, ut corrigat aut convellat, ut potius illud apertissimis verbis approbet & confirmet.

De reliquis vocibus, præsertim de vocula *ὁρισθεντος*, nihil addo; quoniam, quocunque sensu easdem accipias, totius tamen dogmatis ab Apostolo propositi potestas eadem semper manebit, & ille sensus sibi constabit, quem adhuc eruimus. Speciatim quod ad verbum *ὁρίζειν* attinet, habere illud vim *declarandi* & *propalam ostendendi* aliquid, *Erasmus* & post eum alii interpretes, quorum summam *Joa. Christ. Wolffius in cur. philolog.* ad h. l. exhibet, in tam clara luce posuerunt, ut nihil amplius desiderari queat. Istud vero a proposita re alienum haud erit, ut *Hug. Grotii* miras artes, quibus hoc Apostoli effatum aliorum torquere studuit, breviter sub examen revocemus. viri cæterum undequaque eruditissimi, quem reliqui, qui idem sibi propositum habent, fere compilare solent: qui vero, cum clarissimæ luci tenebras offundere conaretur, tot tamque putidas pseudherminias & *ψευδολογισμους* admittere coactus est, qui tanto viro indigni sunt. Etenim magnus iste homo, cunctis

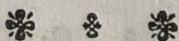
veræ interpretationis præsiidiis instructus verasque leges apprimere callens, ut in istorum hominum, qui in antiquis libris loquuntur, & ad quos proxime sermo directus erat, locum & notiones nosmet quasi transferamus & transformemus, qui propterea passim multa præclara & pulcherrima ex istis fontibus hausta in medium adfert, idem ille, inquam, interdum quibus causis & consiliis adductus id quidem fecerit, in præsentia non dijudicabo, suimet quasi oblitus, omnes, quas alias felicissime sequitur, leges, migravit, eaque profert & disputat, quæ alienissima sunt, nec ad declarandum sed ad obscurandum textum sacrum faciunt. Neglectis nimirum passim vestigiis antiquissimarum sententiarum, quæ inter judæos viguerunt, & verum sensum, qui in Christi & Apostolorum disputationibus inest, apertissime recludunt, recentiorum Rabbiorum, quanquam hi quidem malum consilium, antiquas gentis suæ notiones ex odio christianæ religionis deferendi, ipsi passim fateantur, laqueis & speciosis commentis ita captus est, ut quæ ad facilem & expeditam intelligentiam viam pandunt, data quasi opera ignorare, & aliena longissimeque petita sequi maluisse videatur. Id exemplum simul eo pertinebit, ut habeant juvenes litterarum theologicarum studiosi, quo moneantur, ne ulla hominum fama & auctoritate obtundi & abduci se patiantur. Incredibilem præjudicia, & ὑποθέσεων δολεία, & inclarescendi novæque quædam proferendi studium, aut etiam animus a certis rebus semel alienus easque refugiens, exercent in hominum, eruditorum etiam cæteroquin, animos vim, ut tot passim inepta omnique fundamento destituta ratiocinia & disputationes in medium afferant, iisque sibi & aliis noceant, quæ reliquis eorum meritis vel summis etiam, vix ac ne vix quidem condonari queant. Eorum igitur, quæ *Grotius* ad h. l. disputat, quamquam vagis & ambiguis verbis utatur, iisque verum animi sensum studio videatur involvere voluisse, summa hæc fere est: Christum vocari filium Dei propter regiam dignitatem ipsi a Deo collatam; quod quidem

ex

ex eo probare conatur, quoniam *Pf. II.* de Davide rege, postquam ad regnum evectus esset, dictus, ad Christum applicetur, eique aptetur, *Act. XIII, 33.* & *Hebr. I, 5. V, 5*: Hanc regiam dignitatem jam tum quodammodo præfiguratam esse, cum Christus in humili conditione in his terris viveret, per stupenda ista miracula, ab ipso edita, quorsum pertineat vox *ἐν δυνάμει*, qua nonnunquam etiam in singulari numero adhibita, prodigia & miracula significantur, ut *Marc. VI, 5. IX, 39. Luc. IV, 36. V, 17. VI, 19. VIII, 46. IX, 1. Act. III, 12. IV, 33. VI, 8. X, 38*: Hæc miracula edidisse Christum per *Spiritum sanctitatis* illum, sive per vim istam divinam, per quam ab initio conceptionis sanctificatus sit, *Luc. I, 35. Marc. II, 8. Joa. X, 36*: per voces *κατὰ πνεῦμα ἀγασσῶντος* indicari igitur virtutem & principium istud, quo Christus miracula edidit. Hinc *secundum Grotium* is sensus in his verbis Apostoli insit oportet, quod Christus regno destinatus fuerit id quidem fuisse ostensum & præfiguratum per miracula, quæ vi divina ipsi propria & in ipso habitante edidit, opponi vero hoc nostro loco *κατὰ σάρκα* & *κατὰ πνεῦμα*, ut & *1 Petri III, 18*, eodem sensu & eadem potestate, qua de Christo opponantur *ἐξ ἀσθενείας* & *ἐκ δυνάμεως*, *1 Corinth. XIII, 4*: totam vero disputationem Apostoli hanc habere vim, ut intelligatur, Christum quidem nobilem esse ex materna parte, utpote ex rege terreno ortum, sed nobiliorem ex paterna parte, quippe a Deo factum regem cœlestem, destinatum quidem huic regno interea, dum in his terris viveret, per miracula, virtute ista divina, per quam jam antea supernaturaliter in utero Mariæ conceptus erat, quæque in ipso residebat, ab ipso edita; in ipso vero regno ipsum constitutum esse *post resurrectionem*, *ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν*, idque simili quodam modo accidere in nobis, qui opera Spiritus sancti in hac vita destinemur regno post resurrectionem adipiscendo. Hæc *Grotius*. Sed facile animadvertes *primo loco*, tam obscure loqui hunc interpretem.

d 2

ut

ut quid proprie sibi voluerit, intelligere haud possis. Nihil accurate definit, nullas certas vocum notiones constituit, sed per ambages nunc huc quidem inclinare & hanc notionem in animo habere, nunc aliorum delabi, prioremque notionem deferere, aliamque substituere velle videtur. Nunc filium Dei vocari Christum, ob regiam dignitatem asserit: nunc rursus supernatulem ejus conceptionem per Spiritum sanctum in subsidium vocare, & in appellatione filii Dei inferre eam videtur. Nusquam rotunde & perspicue declarat, quomodo formulam *κατα σάρκα* accipiat, & quo sensu eam *τῷ κατὰ πνεῦμα* oppositam esse putet: jam humilem Christi conditionem in his terris, sive *ἀσθενείαν*, intelligi vult, in oppositione ad virtutem divinam, qua ad majestatem evectus est: jam *maternum genus* Christi innuit, quo Christus ex nobili quidem & regali prosapia Davidis oriundus sit, in oppositione ad longe nobiliorem Patrem, Deum nimirum, a quo per miracula virtute divina edita, regno coelesti destinatus sit. Nec quam vim voci *πνεῦμα* tribuat, distinde & accurate explicat; sed dubium plane dimittit lectorem, an ejusmodi fortasse operatio divina intelligenda sit, quæ illustriori quidem, sed simili tamen modo Christo fuerit concessa, quo omnibus piis eadem conceditur? Ex *Grotii* certe interpretatione nunquam certum & firmum sensum hauries, ut, quid tandem illud sit, quod Apostolus hoc loco de Christo docet, perspicue intelligas. Solent hujus generis lubricæ disputationes & anfractus malæ causæ indicium esse, ut quis latibula sibi paret, quo se contra difficultates, quibus verum animi sui sensum premi sentit, se recipere & elabi, & perspicua scripturæ dicta eludere possit. Nec hoc est scripturam interpretari, sed studio obscurare. *Deinde* eruditus iste homo tot falsa & a re proposita plane aliena argumenta, quibus interpretationem suam superstruere conatur, in medium attulit, quot fere lineæ in ipsius scriptione insunt. Tota ejus interpretatio est lusus quidam precario & gratis & sine ulla

ulla idonea ratione institutus. Falsum est & omni destituitur fundamento, *alterum Psalmum* proprie de *Davide* rege loqui, & allegorice tantummodo ad Christum in N. T. passim applicari. Credidit id quidem *Grotius*, quod ipsi solemne est, recentioribus Rabbinis, sub specioso prætextu evitandi allegorias & sequendi sensum litteralem: at reclamantibus non solum priscis judæis, sed & invito ipsius Psalmi textu, qui secundam litteram propriissime sumtam longe sublimiorem regem canit, quam *David* unquam fuit. Falsum est & illud & gratis assumptum, Christum tantum propter regiam dignitatem, in qua a Deo constitutus est, *Filium Dei* appellari. Nunquam id quidem aliquis priscorum judæorum dixerit, utpote qui, quod ex præcedentibus constat, longe majus & divinius quid in hac appellatione intellexerunt. Nec ex eo, quod in N. T. passim hoc nomen cum altero isto, *rex Israelis*, conjungitur, sequi potest, ut utrumque nomen unam eandemque includat notionem. Hoc enim si esset; sequeretur & illud, quod nemo facile dixerit, *Filium Dei* idem esse, ac *sacerdotem*. Conjungitur enim appellatio *Filii Dei* cum dignitate *sacerdotali*, *Hebr. V. 5.* Nec magis veritati consentaneum est, quod jubet nos *Grotius* hunc nostrum locum cum iis, quæ *II Corinth. XIII, 4,* dicuntur, comparare. Etenim nec voces conveniunt, nec res ipsa; nec igitur hi loci pro parallelis ullo modo haberi possunt. Si posteriori loco dixisset Apostolus, Christum cruci affixum esse *κατ' ἀσθενειαν*, eo respectu, quatenus humilis & imbecillus in his terris fuit, quemadmodum nostro loco habetur, eum esse ex semine *Davidis κατὰ σάρκα*, eo respectu, quatenus homo fuit; fortasse *Grotii* opinio aliquam habere possit veritatis speciem. Sed præterea quod iste putativus linguæ usus nullo argumento comprobari possit, ut de uno eodemque homine cum sermo sit, vox *caro* humilem tantummodo conditionem indicet, in qua prius versatus sit; quilibet vider, de diversis plane rebus utroque loco di-

sputari. Ad Corinthios *Paulus* fata edisserit, quæ subierit Christus, ut cruci sit affixus omnique genere ignominiae ab hostibus affectus, atque causam & rationem indicat, unde hæc provenerint, & quomodo accidere potuerint, scilicet ἐξ ἁσθενείας, quia voluntarie & sponte potentia ipsi propria usus non sit, sed sese tanquam infirmum & imbecillum hostium rabiei permiserit: Sed ad Romanos de ipsa Christi persona disputat, quis & qualis sit, & declarat rationem, cur & quo respectu hinc sit filius Davidis, illinc Filius Dei. Davidis filius est κατὰ σαρκά. Jam si hanc phrasin eandem esse putes, ac ἐξ ἁσθενείας; talis gignetur sensus: quod Christus sit filius Davidis inde profectum est, & eam habet causam atque rationem, quoniam imbecillus & humilis & ignominia affectus fuit. Adhucdum credere poteris, hæc duo loca esse parallela, & formulam κατὰ σαρκά idem esse ad Romanos, ac ἐξ ἁσθενείας ad Corinthios? Num propterea & hanc ob causam Christus ex semine Davidis fuit, quia fuit in his terris humilis & abjectus? igitur, ut quis ex posteris Davidis esse, & pro filio Davidis reputari possit, requiritur ut sit imbecillus & omni genere ignominiae affectus? nec alius quis ex semine Davidis oriri potuit? vides, quam procul absit *Grotii* disputatio a pressa & accurata investigatione sensus. Jam ante conceperat opinionem, nihil de divina aliqua natura, humanæ opposita in Christo cogitandum, sed quidquid de divina ejus majestate dicitur, ad istam tantummodo gloriam referendum esse, cui destinatus erat Christus homo, & in qua deinceps exacto vitæ humilis cursu constitutus est. Hæc res de duplici Christi statu, exinanitionis nimirum & exaltationis, cum in isto ad Corinthios loco insit; transtulit eandem ad hunc ad Romanos locum, & neglecto apertissimo discrimine statuit, etiam hoc loco nihil aliud contineri, quam duplicem Christi statum, sicque sensum in Apostoli sermonem intulit, non vero eruere conatus est. Denique illud tanto viro, qualis *Grotius* fuit, condonari vix

vix potest, quod tanto conatu formulam nostri loci, *ἐν δυνάμει*, ad miracula a Christo edita referendam esse contendat: Christum scilicet, quamquam in humili adhuc conditione versaretur, per stupenda miracula ab ipso edita præfiguratum & destinatum quodammodo fuisse ad istam dignitatem Filii Dei, sive ad regnum istud coeleste, ad quod deinceps post resurrectionem ex morte evectus sit. Equidem vox *δυνάμεις* in numero singulari adhibita passim de singulari aliqua miraculosa re & facto occurrit, nunquam vero per totam scripturam de miraculis in universum, ita, ut *ἐν δυνάμει*, aut *ἐν δυνάμει*, aut alia hujus generis formula significet *miracula* in universum & indefinite posita, & eandem potestatem habeat, ac si dicas, *per miracula*, sive *intercedentibus miraculis*. Afferit quidem ad id probandum *Grotius* ingentem testimoniorum copiam, quod indicio est, utique studiose laborasse virum eruditissimum, quo hanc sententiam lectoribus persuadeat: sed ne unus quidem locus *Grotio* patrocinatur, & totum eo comporatum est, ut pulvis in lectorum oculos inspergatur, falsæque scripturarum interpretationes inducantur. Etenim *Marc. VI, 5*, de singulari aliquo miraculo sermo est, Christum ne unum quidem miraculum propter hominum istorum incredulitatem potuisse edere, & qui vel mediocriter græce doctus est, intelligat necesse est, hunc locum a præsentī causā plane alienum esse. Eodem pacto se res habet cum altero loco, *Marc. IX, 39*, ut de singulari aliquo miraculo disseratur. *Luc. IV, 36*, vox *δυνάμεις* miraculum plane non significat, sed virtutem, qua miracula efficiuntur: qui idem sensus etiam *Luc. V, 17*, manifeste occurrit, ut & *cap. VI, 19. VIII, 46. IX, 1. Act. III, 12. VI, 8*. Deinceps *Act. IV, 33*, ne ad miracula quidem speciatim respicitur, aut ea innuuntur; sed in universum singularis virtus ad commovendos hominum animos, quæ cum Apostolorum sermonibus conjuncta erat. Conf. *Luc. IV, 32*. Denique locus *Act. X, 38*, usque eo adversatur explanationi

cationi Grotianæ, ut vix intelligere possim, qua ratione ductus *Grotius* ad corradenda tam aliena testimonia descenderit. Quis enim non videt, vocem *δυναμει* per epexergasiam cum *πνευματι ἀγίῳ* conjungi, & a miraculis, quæ Christus Spiritu sancto & virtute ista inunctus edidit, apertissime distingui. *Petrus* vero his verbis idem affirmare, quod *Paulus* hoc nostro loco *Rom.* I, 3. disputat, personam nimirum istam divinam, quæ apud Patrem ante sæcula existit, cum *Jesu* homine se conjunxisse, ideoque *Grotianam* pseudherminiam hoc Petrino testimonio plane everti, jam alibi observavimus, & olim luculentius apparebit.

Etenim chartæ angustia me cogit, ut huic disputationi in præsentia finem imponam; quanquam multa adhuc dicenda restent. At hæc quidem proxima occasione, juvante Deo, persequemur. Hoc unum, CIVES, tenete, divinum Servatorem, qui victor e morte reuixit, & in coelos ascendit, esse eundem, qui & totum orbem summa justitia judicaturus sit, secundum cujusque opera. *Act.* XVII, 31. Igitur vero fidei observio subjiciamini Filio Dei; ne in tremendo isto judicio æterni pudore suffundamini. *Pf.* II, 12.

P. P.

BUETZOVII, SUB SIGILLO ACAD.
 IPSIS SOLEMNIBUS PASCHALIBUS
 MDCCLXXII.

